

DODATKI

ZARYS HISTORII BUDDYZMU

– Przekaz nauki Buddy z Indii do Japonii –

1. INDIE

Jednym z najważniejszych wydarzeń w historii ludzkości jest pojawienie się w centralnych Indiach „Światła Azji”, czyli nauki Buddy, co można także porównać do wytryśnięcia źródła prawdziwej mądrości i wielkiego miłosierdzia.

Budda Gautama, nazwany później przez wyznawców „Mędrce z rodu Siakjów”, czyli Siakjamunim, opuścił swój dom, został wędrownym ascetą, i udał się na południe do Magadhy. Według tradycyjnego przekazu, w połowie V wieku p.n.e. dostąpił Oświecenia pod drzewem Bodhi. Od tego czasu, głosił naukę o prawdziwej mądrości i wielkim miłosierdziu przez 45 lat aż do swojej „Wielkiej Śmierci”, czyli do wstąpienia w nirwanę. Osiągnął bowiem stan Wielkiego i Ostatecznego Zgaśnięcia (Maha-pari-nirvana). Wielu wybitnych mnichów buddyjskich głosiło potem jego naukę w królestwach i różnych regionach Indii.

Za panowania króla Asioki (sansk. Aśoka, na tronie: 268-232 r.p.n.e.), który był trzecim władcą królestwa Maurja (sansk. Maurya), buddyjskie przesłanie dotarło do wszystkich rejonów Indii i było też głoszone poza ich granicami.

Maurja była pierwszym zjednoczonym królestwem Indii. Za panowania swojego pierwszego władcy, Czandragupty (sansk. Chandragupta, na tronie: ok. 317-293 r. p.n.e.) obejmowało ono ogromny obszar od łańcucha Himalajów na północy, po Zatokę Bengalską na wschodzie, pasma gór Hindukusz na zachodzie i Windhja na południu. Król Asioka poszerzył potem swoje terytorium aż do Wyżyny Dekan, podbijając między innymi królestwo Kalinga.

Król Asioka miał podobno bardzo porywczy charakter, dlatego jego poddani nazywali go Czandasioką, czyli „Gniewnym Asioką” (Chandāsoka). Jednak król stał się gorliwym wyznawcą drogi najwyższej mądrości i wielkiego miłosierdzia, po tym, jak ujrzał straszliwe zniszczenia i ofiary

swojej zwycięskiej wojny z królestwem Kalinga. Przyjął naukę Buddy i przyczynił się do wzmocnienia pozycji tej religii w Indiach, dzięki dwóm przedsięwzięciom.

Po pierwsze, rozkazał, by na kolumnach i skalnych ścianach wryto inskrypcje przepisów administracyjnych opartych na nauce Buddy, które potem nazwano „edyktem Asioki.” Przyczyniło się to do propagowania buddyzmu, gdyż edykt został wryty w wielu miejscach. Po drugie wysyłał misje, aby głosiły naukę o najwyższej mądrości i wielkim miłosierdziu w odległych krainach. Niektórzy wysłani przez niego misjonarze dotarli nawet do Syrii, Egiptu, Cyrenajki czy Epiru i dzięki nim nauki Buddy poznano także na Zachodzie. Jeden z misjonarzy o imieniu Mahendra (w języku pāli: Mahinda) przybył na Sri Lankę i udało mu się „zakorzeni wspaniałą naukę Buddy na pięknej Lankādvīpa (inna nazwa Sri Lanki; w pāli: Lankādvīpa)”, przez co stworzył przyczółek do dalszej owocnej działalności misyjnej na tej wyspie.

2. POWSTANIE BUDDYZMU WIELKIEGO WOZU

Przed erą chrześcijańską buddyjska działalność misyjna była prowadzona przede wszystkim na zachód od Indii, dopiero później, mniej więcej w I w. n.e., rozpoczęła się ekspansja w kierunku wschodnim. Zanim nastąpił triumfalny pochód misjonarzy buddyjskich w Azji Wschodniej, wprowadzono zmiany w doktrynie buddyzmu. Interpretacja Wielkiego Wozu, czyli mahajany (sansk. *mahāyāna*), którą można nazwać „nową falą” w historii buddyzmu, zaczęła być uznawana przez coraz więcej wyznawców, wyraźnie odróżniając się od wcześniejszych teorii.

Kto, kiedy i gdzie zaczął tę „nową falę”? Nie ma jednoznacznej odpowiedzi na to pytanie. Można być pewnym tylko dwóch faktów. Po pierwsze, nowa interpretacja pojawiła się w szkole Mahasamghików (sansk. *Mahāsamghika*), wśród postępowych mnichów, którzy wygłaszali kazania dla ludu. Po drugie, między I lub II w. p.n.e. a I w. n.e. z pewnością istniały już pewne nauki, kluczowe dla sutr Wielkiego Wozu. Buddyzm Wielkiego Wozu zaznaczył swoje istnienie wśród religii świata dzięki powstaniu nowych sutr,

których najsłynniejszym komentatorem był bez wątpienia Nagardżuna (sansk. Nāgārjuna).

W rozwoju buddyzmu niezaprzeczalnie ważną rolę odegrała właśnie doktryna Wielkiego Wozu. W Chinach i Japonii zaznaczyły się bowiem wpływy jedynie buddyzmu Wielkiego Wozu, a inne interpretacje pozostały właściwie nieznane. Nic w tym dziwnego, gdyż orędownicy Wielkiego Wozu propagowali nowy rodzaj praktyki, mającej na celu dostąpienia oświecenia przez lud dzięki pomocy istot Oświeconych, czyli Buddów i Bodhisattwów. Nie bez znaczenia było także to, że opracowali oni także rozbudowane, spójne teorie metafizyczne oraz psychologiczne, które wyjaśniały różne aspekty doktryny. Nauki Wielkiego Wozu nawiązują do przekazu Buddy Gautamy o najwyższej mądrości i wielkim miłosierdziu, jednak zawierają także nowe elementy. Ta nowa, wzbogacona interpretacja sprawiła, że nauka buddyjska zaczęła być głoszona w całej Azji przez wyznawców Wielkiego Wozu z ogromnym entuzjazmem i zaangażowaniem. Taką właśnie działalność misyjną orędowników Wielkiego Wozu można porównać do rwącej rzeki w czasie powodzi, która występuje z brzegów, a jej wody docierają wszędzie.

3. AZJA CENTRALNA

Buddyzm dotarł do Chin przez Azję Centralną, a niezwykle ważną rolę w tym procesie odegrał Jedwabny Szlak. Jedwabny Szlak powstał za panowania Cesarza Wu z dynastii Han (na tronie:140-87r.) i łączył terytoria Azji Centralnej zarówno z Zachodem, jak i ze Wschodem, prowadząc często przez pustkowia i bezdroża. W tym czasie pod panowaniem dynastii Han znajdowały się także tereny zachodnie, między innymi Fergana, Sogdiana, Parthia i Tukhara, w których kwitła wymiana handlowa, zapoczątkowany tam przez Aleksandra Wielkiego. Nazwa Jedwabny Szlak została nadana z tego powodu, że najważniejszym towarem był właśnie jedwab. Mniej więcej na przełomie chrześcijańskiej ery kontakty handlowe między Indiami i Chinami odbywały się Jedwabnym Szlakiem, a wraz z kupcami przybywali misjonarze, aby głosić nauki Buddy w Państwie Środka.

4. CHINY

Historia buddyzmu w Chinach zaczyna się od przywiezienia tam przez misjonarzy sutr, które były tłumaczone na język chiński. Według tradycyjnych przekazów najstarszym tekstem sprowadzonym do Chin jest *Sutra zawierająca nauki Buddy w 42 częściach* (chiń. *Ssu-shih-êr-châng-ching*), przełożona na język chiński m.in. przez Kaśjapamatangę (sansk. *Kāśyapamātāṅga*) w czasie ery Yin-p'ing (58-76r.), za panowania cesarza Minga z tzw. późnej, wschodniej dynastii Han. Jednak obecnie badacze są przekonani, że jest to tylko legenda, a za pierwszego tłumacza sutr buddyjskich na język chiński uznają An-shih-kaio, działającego aktywnie w miejscowości Lo-yang w latach 148-171. Od tego czasu przez ponad tysiąc lat, do czasów północnej dynastii Sung (960-1129), tłumaczono niestrudzenie na język chiński sutry i komentarze.

Początkowo największe zasługi w sprowadzaniu i przekładzie sutr na język chiński mieli mnisi z Azji Centralnej, tacy jak wspomniany już An-shih-kaio, pochodzący z Parthii czy też K'angsêng-k'ai, który przybył do Lo-yangu z regionu Samarkandy ok. III w. i przetłumaczył *Sutrę Nieskończoności Życia* (sansk. *Sukhāvativyūha*). Warto wspomnieć także Chu-fa-hu, zwanego także Dharmakarszą (sansk. *Dharmakarsha*), słynnego tłumacza *Sutry Lotosu* (sansk. *Saddharmapundarika*), który przybył z Tukhary i przebywał w Lo-yangu na przełomie III i IV wieku. Ogromny wpływ na intensyfikację prac translatorskich miał Kumaradžiwa (sansk. *Kumārajīva*), który przybył do Chin w V wieku z Kuczy (sansk. *Kucha*).

W V wieku chińscy mnisi zaczęli podróżować do Indii, aby tam uczyć się sanskrytu. Jednym z takich pionierów był Fa-hsien (339-420?). Po tym, jak opuścił Ch'ang-an w 399 roku, dotarł do Indii i przebywał tam 15 lat. Na wyróżnienie zasługuje słynny mnich Hsuan-chuang (602-664), który wyruszył w drogę do Indii w 627 roku, przebywał tam 19 lat i wrócił do domu w 645 roku. Aż 25 lat studiował w Indiach mnich I-ching (635-713) [nie należy mylić go z *I-ching*, czyli *Księgą Przemian*], który udał się do Indii drogą morską w 671 roku.

Wszyscy ci mnisi uczyli się w Indiach sanskrytu i przywieźli do Chin sutry i komentarze, które sami uznali za najważniejsze. Przetłumaczyli na język chiński wiele tekstów buddyjskich. Szczególnie zasłużył się Hsuan-chuang, którego znajomość sanskrytu nie miała sobie równych. To dzięki jego energii i zaangażowaniu prace translatorskie osiągnęły swoje apogeum.

Badacze buddyzmu odróżniają tzw. „stare przekłady” sutr, autorstwa m.in. Kumaradziwy, od „nowych przekładów” Hsuan-chuang’a i jego następców. Po tym, jak przetłumaczono ogromną liczbę zwojów sutr z sanskrytu na chiński, pojawiła się stopniowa, ale coraz silniejsza tendencja do sinizacji doktryny buddyjskiej. W przekładach i komentarzach wyraźnie zaznaczyły się cechy narodowe Chińczyków i ich potrzeby religijne. Odrzucili oni niektóre teorie buddyjskie powstałe w Indiach. Jednym z przykładów sinizacji jest szczególnie zainteresowanie metafizycznym pojęciem ‘pustki’, występującym w sutrach, wyjaśniających istotę najwyższej mądrości, czyli praźni (sansk. *prajñā*). W późniejszym okresie chińscy buddyści odrzucili interpretację Małego Wozu, czyli hinajany (sansk. *hīnayāna*) i skoncentrowali się na wyjaśnianiu doktryny Wielkiego Wozu. Ten zwrot ku naukom mahajany był widoczny najpierw w doktrynie szkoły t’iant’ai (jap. tendai), a później szczególnie w szkole ch’an (jap. zen).

W drugiej połowie VI wieku szkoła t’iant’ai umocniła się, a jej doktryna została opracowana i usystematyzowana przez Trzeciego Patriarchę, Chih-i (538-597). Był on wybitnym buddyjskim myślicielem, który przeprowadził krytyczną analizę sutr buddyjskich i opracował teorię Pięciu Okresów [nauczania Buddy] oraz teorię Ośmiu Doktryn. Te dwie teorie miały ogromny wpływ na rozwój buddyzmu w Chinach i Japonii.

W Chinach różne sutry buddyjskie były sprowadzane i tłumaczone bez związku z ich chronologicznym porządkiem. Pojawiła się więc konieczność oceny ich treści i ustalenia, kiedy powstały, aby możliwe stało się syntetyczne ujęcie złożonego zjawiska, jakim był buddyzm, oraz wysnucie wniosków dotyczących praktyki. Chiński sposób myślenia, związany z rodzimą tradycją filozoficzną, okazał się kluczowy przy ocenie tekstów buddyjskich.

Najbardziej systematyczną i przekonującą klasyfikację sutr przeprowadził Chih-i, jednak współczesne badania obaliły wiele jego teorii.

Ostatnim ważnym nurtem buddyzmu w Chinach był ch'an (jap. zen). Pierwszym Patriarchą ch'an był „Śramana z obcego kraju”, czyli Bodhidharma (zm. 528). Z ziarna nauki, które zasiał, wyrósł kwiat dopiero za czasów Szóstego Patriarchy, Hui-nenga (638-713). Dzięki działalności wielu wybitnych mnichów, przez kilka wieków szkoły ch'an umocniły swoją pozycję w życiu religijnym Chin.

W buddyzmie ch'an widać wyraźnie nową interpretację nauk Gautamy, na którą wpływ miała bez wątpienia mentalność i religijność Chińczyków. Można uznać, że jest to buddyzm przefiltrowany przez rodzimą filozofię chińską. Jednak tak wzbogacony buddyzm, jak rzeka zasilana nowymi dopływami, miał coraz większą siłę oddziaływania także w innych krajach azjatyckich.

5. JAPONIA

W Japonii buddyzm pojawił się w VI wieku. W 538 roku władca Paikche (Kudara na półwyspie koreańskim) wysłał posłów z darami na dwór cesarza Kimmeia, wśród których znajdował się posąg Buddy oraz zwoje sutr. Minęło już ponad 1400 lat od tego wydarzenia, które zapoczątkowało rozwój buddyzmu w Japonii.

W tak długiej historii buddyzmu w tym kraju można wyróżnić trzy kluczowe okresy, które stanowią jakby punkty ogniskowe. Pierwszy to przełom VII i VIII wieku, a związane z nim zabytki sakralne to świątynia Hōryūji (607r.) oraz świątynia Tōdaiji (752r.). Warto zauważyć, że jest okres, kiedy w całej Azji następował niebywały rozwój kulturalny, podczas gdy cywilizacja Zachodu pogrążona był w mroku i stagnacji. To na Wschodzie powstawały w tym okresie nowe ruchy w dziedzinach filozofii, religii i sztuki, widoczne zwłaszcza w Chinach, Azji Centralnej oraz Azji Południowo-Wschodniej. Na fali takiego fermentu intelektualnego ożywczy przyływ humanizmu

buddyjskiego dotarł do wszystkich zakątków Azji. Wpływy z kontynentu przejawiały się w Japonii m.in. w budowie wspaniałych świątyń, takich jak Hōryūji i Tōdaiji, które stanowią architektoniczne „perełki.” Odprawiane tam z przepychem ceremonie buddyjskie są dowodem na to, że nowe azjatyckie trendy w religii i sztuce dotarły także na archipelag japoński.

Wcześniej Japonia nie była krajem cywilizowanym na wzór chiński, ale w tym okresie zaczęła gorliwie przyjmować wzory z tego kraju we wszystkich dziedzinach życia. Było to ogromnie ważne dla przyszłego rozwoju Japonii, a okazało się możliwe dzięki przyjęciu buddyzmu, gdyż to właśnie świątynie buddyjskie stały się ośrodkami promującymi zdobycze cywilizacji chińskiej. Wyształceni mnisi byli wtedy nauczycielami nie tylko religii, ale także w innych dziedzinach, np. administracji. Taka właśnie była sytuacja w Japonii, w początkowym okresie rozwoju buddyzmu.

W IX wieku słynnymi mnichami buddyjskimi byli: Saichō (Dengyō Daishi, 767-822), założyciel szkoły tendai, i Kūkai (Kōbō Daishi, 774-835), założyciel szkoły shingon. Szkoły tendai i shingon zdominowały życie religijne arystokracji dworskiej w okresie Heian (VIII-XIIw.). Obie szkoły, chociaż są kontynuacją nurtów buddyjskich z Chin, mają zdecydowanie japoński charakter i zachowały ducha nauk Buddy Siakjamuniego. Główny klasztor szkoły tendai znajduje się na górze Hiei, a szkoły shingon – na górze Kōya. Przez trzy wieki od swojego powstania aż do okresu Kamakura, były to dwie najważniejsze szkoły buddyjskie w Japonii.

Drugi okres przypada na przełom XII i XIII wieku, kiedy to działali aktywnie tacy wybitni mnisi, jak Hōnen (1133-1212), Shinran (1173-1262), Dōgen (1200-1253) i Nichiren (1222-1282). Nie można mówić o historii buddyzmu w Japonii, nie wymieniając imion tych słynnych przywódców religijnych. Dlaczego właśnie w tym okresie pojawiły się tacy wybitni myśliciele buddyjscy? Możliwe dlatego, że wszyscy oni borykali się z tym samym problemem – w jaki sposób propagować buddyzm odpowiednio do mentalności Japończyków i ich potrzeb religijnych.

Ktoś mógłby zadać pytanie, dlaczego tak się stało, skoro buddyzm był głoszony w Japonii wiele wieków wcześniej. Rzeczywiście, tak było pod

względem chronologii, jednak wyraźnie było potrzebne prawie sześćset lat, żeby buddyzm przestał być „religią obcego kraju” a Japończycy mogli się całkowicie z nim utożsamiać. Tak więc buddyzm był propagowany w Japonii szczególnie intensywnie na przełomie VII i VIII wieku, jednak dopiero na przełomie XII i XIII wieku osiągnął swój dojrzały rozwój i był wyznawany przez przedstawicieli wszystkich warstw społecznych.

Dzieło wielkich reformatorów buddyzmu z tego okresu trwa po dziś dzień, chociaż w późniejszym okresie nie znalazł się żaden buddyjski mnich, który mógłby dorównać Hōnenowi, Shinranowi, Dōgenowi czy Nichirenowi.

Zdaniem autora niniejszego zarysu historii buddyzmu, w Japonii należy wyróżnić jeszcze jeden bardzo ważny okres, a mianowicie przełom XIX i XX wieku, kiedy to rozpoczęto badania nad pierwotną doktryną buddyjską. Od VI wieku, kiedy buddyzm pojawił się w Japonii, była studiowana jego odmiana, zwana Wielkim Wozem, ze względu na to, że dominowała ona także w Chinach. Wszyscy wielcy przywódcy buddyjscy, którzy działali na przełomie XII i XIII wieku byli orędownikami Wielkiego Wozu, a ich następcy kontynuowali ich dzieło w tym samym duchu. Dopiero w połowie okresu Meiji (1868-1912) rozpoczęto w Japonii badania nad pierwotnym buddyzmem. Do tej pory absolutnym autorytetem dla wielu japońskich buddystów były komentarze mistrzów japońskich i chińskich, zwłaszcza tych, którzy byli założycielami szkół. Dzięki badaniom w okresie Meiji Japończycy uświadomili sobie konieczność powrotu do nauk Buddy Gautamy jako istoty buddyzmu i jego najpełniejszej wykładni. Ta nowa faza rozwoju japońskiego buddyzmu ciągle jeszcze dotyczy głównie naukowców, a nie zwykłych wyznawców. Wyniki badań nad filozofią buddyjską, jak na razie, nie zyskały entuzjastycznego poparcia zwykłych wyznawców. Wydaje się jednak, że zdecydowanie rośnie w Japonii zainteresowanie pierwotną nauką Buddy i właśnie dlatego autor niniejszego tekstu uznał czasy od początku ery Meiji za ważny punkt ogniskowy procesu rozwoju buddyzmu w tym kraju.

JAK PRZEKAZYWANO POUCZENIA BUDDY

Doktryna buddyjska została opracowana na podstawie nauk Buddy Siakjamuniego, które wygłaszał przez 45 lat swojego życia. Jego słowa są największym autorytetem, dlatego do sutr, w których zostały spisane, odwołują się liczne szkoły i tzw. 84000 bram Dharmy. Wszystkie święte księgi, stanowiące zapis nauk Buddy, zostały zebrane i nazwane *Zbiorem wszystkich sutr* (jap. *Issaikyō*) lub *Wielkim skarbem sutr* (jap. *Daizōkyō*).

Siakjamuni zawsze podkreślał, że wszyscy ludzie są sobie równi i wygłaszał kazania prostym, kolokwialnym językiem, aby wszyscy mogli go zrozumieć. Nauczał dla dobra całej ludzkości do ostatniej chwili przed swoją śmiercią, w wieku 80 lat.

Po wstąpieniu Siakjamuniego w nirwanę, uczniowie głosili jego nauki, które zapamiętali. Zasłyszane pouczenia były opowiadane innym ludziom i w procesie takiego oralnego przekazu mogły pojawić się błędy lub nadinterpretacje, gdyż uczniom mogło się tylko wydawać, że przekazują dokładnie to, co usłyszeli. Uczniowie Buddy zdawali sobie sprawę z tego, że muszą zachować pierwotną treść nauk swojego mistrza, a jednocześnie sprawić, aby jak najwięcej ludzi je usłyszało. Z tego powodu wysokiej rangi mnisi zbierali się, aby recytować słowa Buddy, które każdy z nich zapamiętał, a potem, po wielu dyskusjach, starali się uzgodnić ostateczną, ortodoksyjną wersję. Rezultatem tych zebrań było opracowanie tzw. *Ustalonej wersji nauk Buddy* (jap. *Ketsujū*). Świadczy to o tym, z jak wielkim szacunkiem i starannością przystąpiono do dzieła propagowania duchowej spuścizny Buddy Siakjamuniego.

Uzgodniona wersja nauk Buddy została spisana, a uczeni mnisi w późniejszych okresach interpretowali ją i objaśniali, tak powstały *Komentarze* (jap. *Ron*). Potem zebrano sutry, komentarze oraz zbiory przykazań i powstały tzw. *Trzy Skarbce* (jap. *Sanzō*), w sanskrycie *Tripitaka*, czyli dosłownie *Trzy Kosze* (pāli *Tipitaka*). *Trzy Skarbce* składają się ze *Skarbca Sutr* (*Kyōzō*), czyli spisanych słów Buddy, *Skarbca Komentarzy* (*Ronzō*), autorstwa wybitnych buddyjskich myślicieli, oraz *Skarbca Przykazań* (*Ritsuzō*), obowiązujących duchownych i świeckich wyznawców.

Każda szkoła buddyjska ma swój własny kanon Trzech Skarbców, jednak kompletny zestaw wszystkich świętych tekstów zachował się w języku pāli w szkole therawadinów (sansk. *Theravada*).

Zgodnie z tradycyjnym przekazem, nauki buddyjskie zaczęły być głoszone w Chinach w 67 roku za panowania cesarza Mínga z późnej, wschodniej dynastii Han (25-220). Jednak w rzeczywistości sutry buddyjskie zostały sprowadzone do Chin i tam tłumaczone dopiero 84 lata później, za cesarza Huan'a z tej samej dynastii. W tym czasie w Indiach już powstał nurt Wielkiego Wozu, jednak do Chin docierały zarówno sutry Wielkiego Wozu, jak i wcześniejsze sutry Małego Wozu. Przez ponad 1700 lat tłumaczono te teksty na język chiński, a ich ostateczna liczba to 1440 tytułów, razem 5586 tomów.

Już za czasów Dynastii Wei starano się je zachować poprzez kopiowanie, jednak dopiero w okresie Północnej dynastii Sung przygotowano specjalne matryce i rozpoczęto drukowanie tekstów buddyjskich. Różniły się one jednak od pierwotnych, indyjskich wersji, ponieważ chińscy mnisi dodawali swoje własne komentarze. Nazwa *Zbiór wszystkich sutr* (jap. *Issaikyō*) na określenie kanonu tekstów buddyjskich pojawiła się za czasów dynastii Sui, a za czasów dynastii Tang sutry, komentarze, traktaty i przykazania buddyjskie określane były mianem *Wielkiego skarbcza sutr* (jap. *Daizōkyō*).

Buddyzm zaczęto propagować w Tybecie ok. VII wieku, od IX do XI wieku przez około 150 lat, dzięki ogromnemu wysiłkowi mnichów został przetłumaczony na język tybetański cały kanon buddyjski.

Biorąc pod uwagę to, że sutry i inne teksty buddyjskie przetłumaczono nie tylko na prawie wszystkie azjatyckie języki takich krajów, jak Korea, Japonia, Sri Lanka, Kambodża czy Turcja, ale także na języki zachodnie: łacinę, francuski, angielski, niemiecki czy włoski, można powiedzieć, że błogosławieństwo objawienia Buddy dotarło do najdalszych zakątków świata.

Z drugiej strony, ze względu na to, że w trakcie rozwoju buddyzmu przez ponad 2000 lat powstało więcej niż 10000 różnych przekładów tekstów buddyjskich o różnej jakości i dokładności, nadal trudno jest zrozumieć prawdziwe znaczenie słów Buddy Siakjamuniego, nawet odwołując się do

Wielkiego skarbca sutr (jap. *Daizōkyō*). Z tego powodu konieczne jest wybranie najbardziej fundamentalnych nauk z *Daizōkyō* i uczynienia z nich podstawy wiary i kryterium postępowania wyznawców buddyzmu.

Nauka Buddy musi rozwiązywać najbardziej palące problemy, będąc dostosowana do realiów codziennego życia wyznawców, inaczej stanie się abstrakcyjna i nie będzie głęboko ich inspirować ani być źródłem ich żarliwej wiary. Nauka Buddy, z którą każdy może się utożsamiać, musi być prosta, zrozumiała, spójna, powinna zawierać najważniejsze punkty doktryny, wyrażone językiem używanym na co dzień.

Niniejsza książka powstała właśnie w odpowiedzi na takie potrzeby, przekazując kolejnym pokoleniom dziedzictwo buddyjskiego kanonu świętych tekstów, które liczy sobie ponad 2000 lat. Oczywiście nie jest to opracowanie doskonałe, które nie może być krytykowane. Słowa Buddy mają tak nieskończenie głębokie znaczenie, a jego cnoty są niezliczone, dlatego też nie jest łatwo zrozumieć i przekazać innym jego przesłanie.

Autorzy tej książki mają nadzieję, że zgodnie z pierwotnym założeniem, będzie ona poprawiana w kolejnych wydaniach, aby mogła stać się cennym i wiarygodnym źródłem wiedzy na temat doktryny buddyzmu.

HISTORIA POWSTANIA „NAUKI BUDDY”

Niniejsza książka jest zbiorem tekstów buddyjskich opracowanych i poprawionych na podstawie *Pism buddyjskich w nowym przekładzie*, wydanych w języku japońskim w lipcu 1925 roku przez Stowarzyszenie Propagowania *Pism buddyjskich w nowym przekładzie*, którego prezesem był mnich, Muan Kuzu. Kompilatorami pierwszego wydania japońskiego byli prof. Shūgaku Yamabe oraz prof. Chizen Akanuma, którzy przez 5 lat pracowali nad tym projektem, współpracując z buddologami z całego kraju.

W erze *Shōwa* (1926-1989) przez to stowarzyszenie opublikowane zostało także *Popularne wydanie pism buddyjskich*, które było rozpowszechniane w całej Japonii.

W lipcu 1934 roku, kiedy to w Japonii odbyło się Spotkanie Młodzieży Buddyjskiej z rejonu Pacyfiku, Ogólnojapońska Federacja Młodzieży Buddyjskiej opublikowała angielską wersję *Popularnego wydanie pism buddyjskich* przy współpracy D. Goddarda pt. *The Teaching of Buddha*. W 1962 roku w 70. Rocznice wprowadzenia buddyzmu do Ameryki, Ehan Numata, założyciel Korporacji Mututoyo, wydał kolejną angielską edycję *Nauki Buddy*.

W 1965 roku w Tokio Ehan Numata założył Stowarzyszenie Promowania Buddyzmu i wsparł je finansowo. Popularyzacja angielskiego wydania *Nauki Buddy* stała się jedną z najważniejszych form działalności tej organizacji.

W związku z tym, w 1966 roku powołano komitet, którego celem było zredagowanie i wprowadzenie poprawek do kolejnego wydania tej książki. Członkami komitetu byli: prof. Kazuyoshi Kino, prof. Shūyū Kanaoka, prof. Zennō Ishigami, prof. Shinkō Saeki, prof. Kōdō Masutani, prof. Shōjun Bandō oraz prof. Takemi Takase. W gronie współpracowników znaleźli się także prof. Fumio Masutani, N.A. Waddel i Takemi Takase. W ten sposób powstała współczesna, dwujęzyczna wersja *Nauki Buddy* po japońsku i angielsku.

W 1972 roku na postawie wydania dwujęzycznego w języku japońskim i angielskim prof. Shūyū Kanaoka, prof. Zennō Ishigami, prof. Shōyū Hanayama, prof. Kansei Tamura oraz prof. Takemi Takase opracowali poprawioną wersję anglojęzyczną, która została opublikowana w tym samym roku.

W 1973 roku został powołany komitet, który opracował poprawione wydanie wersji japońskiej, opublikowane w tym samym roku, w składzie: prof. Ryōtatsu Shiori, prof. Takemi Takase, prof. Hiroshi Tachikawa, prof. Kansei Tamura, prof. Shōjun Bandō oraz redaktor naczelny, prof. Shōyū Hanayama, Rok później powołano kolejny komitet w składzie: prof. Kōdō Matsunami, prof. Shōjun Bandō, prof. Shinkō Saeki, prof. Dōyū Tokunaga, prof. Kansei Tamura oraz redaktor naczelny, prof. Shōyū Hanayama, żeby wprowadzić poprawki do wersji angielskiej przy współpracy Richarda R. Steinera. W ten sposób zostały opublikowane dwie uwspółcześnione wersje *Nauki Buddy* – w języku japońskim (1973) i dwujęzyczna po japońsku i angielsku (1974).

Do komitetu redakcyjnego przyjęto nowych członków, w 1978 roku byli to: prof. Shigeo Kamata i prof. Yasuki Nara, a w 2001 – prof. Kenneth Tanaka, prof. Shōgō Watanabe, prof. Yoshiyasu Yonezawa oraz prof. Sengaku Maeda (redaktor).

W 2013 roku Stowarzyszenie Promowania Buddyzmu zmieniło swój status i stało się organizacją użyteczności publicznej. Z tej okazji powołano nowy komitet redakcyjny w składzie: prof. Sengaku Maeda (Naczelny Redaktor), prof. Zennō Ishigami, prof. Kiyotaka Kimura, prof. Kenneth Tanaka, prof. Makio Takemura, prof. Yasuaki Nara, prof. Chizuko Yoshimizu, prof. Yoshiyasu Yonezawa oraz prof. Shōgō Watanabe. Komitet zbiera się na obrady raz w roku, aby dyskutować o tym, w jaki sposób książka pt. *Nauka Buddy* powinna odpowiadać na potrzeby współczesnego społeczeństwa.

Tłumaczem pierwszego polskiego wydania „Nauki Buddy” był prof. Masanari Kobayashi, który korzystał z pomocy żony, dr Marii Kobayashi z Polski, a poprawki wprowadził Jerzy Tumiłowicz w Polsce.

Autorką przekładu drugiego polskiego wydania jest prof. dr hab. Agnieszka Kozyra z Katedry Japonistyki Uniwersytetu Warszawskiego.

Lipiec, 2016

INDEKS DO „NAUKI BUDDY”

<i>Życie ludzkie</i>	Strona	Wiersz
Sens życia	5	5
Rzeczywisty stan tego świata	102	13
Idealne sposoby życia.....	250	2
Błędne wyobrażenia o życiu	51	14
Właściwe wyobrażenie o życiu	43	9
Życie, przed jakim należy przestrzegać	60	20
Dla tych, którzy ulegają złudzeniom (bajka)	134	1
Życie człowieka (bajka)	96	3
Gdy człowiek ulega żądzy i namiętnościom (bajka).....	95	13
O czym pouczają starcy, chorzy oraz umarli (opowieść).....	99	13
Nie można zwyciężyć śmierci (opowieść).....	100	16
Pięć rzeczy, których nikt na tym świecie nie może dokonać	51	14
Cztery prawdy tego świata	52	3
Zarówno ułuda jak i Oświecenie rodzą się w umyśle	52	15
Dwadzieścia rzeczy, które są dla zwykłego człowieka trudne do osiągnięcia, które jednak osiągnąć warto .	140	13
<i>Wiara</i>		
Wiara jest ogniem.....	189	1
Wiara ma trzy ważne aspekty.....	190	14
Wiara jest przejawem	191	20
Wiara powstaje szczerym umyśle	191	1

Indeks

	Strona	Wiersz
Odnaleźć wiarę jest tak trudno, jak trudno jest ślepcowi określić kształt słonia, posługując się dotykiem (bajka).....	79	19
Prawdziwa nauka buddyjska wskazuje, gdzie istnieje natura Buddy (bajka).....	82	15
Namiętności przesłaniają Naturę Buddy (bajka) ..	78	4
Wątpliwości utrudniają wiarę.....	192	9
Budda jest Ojcem całego świata, a ludzie są jego dziećmi	37	7
Mądrość Buddy jest ogromna i głęboka jak wielki jest ocean	35	21
Duch Buddy jest pełen Wielkiego Miłosierdzia..	15	1
Miłosierdzie Buddy jest wieczne	16	6
Budda nie ma ziemskiego ciała.....	13	10
Budda nauczał swoim życiem.....	24	13
Budda posłużył się fikcją życia i śmierci, aby przekonać ludzi.....	24	18
Budda posługiwał się przypowieściami, aby wyzwolić ludzi od cierpienia.....	19	10
j.w.	20	9
Świat Oświecenia	251	23
Jak być oddanym Trzem Skarbom (Budda, Dharma i Samgha).....	187	15
Jak przyswoić sposoby przestrzegania reguł, koncentracji umysłu oraz mądrego postępowania.	172	8
Szlachetna Ośmioraka ścieżka	175	16
Sześć ścieżek, które wiodą na drugi brzeg Oświecenia	177	18
Cztery właściwe wysiłki.....	167	5

	Strona	Indeks Wiersz
Cztery punkt widzenia, które należy wziąć pod uwagę.....	176	17
Pięć sił do osiągnięcia Oświecenia.....	177	10
Cztery nieograniczone stany umysłu	180	17
Ci, którzy rozumieją Cztery Szlachetne Prawdy.....	41	16
Śmierć człowieka i przemijalność życia	12	11
Ci, którzy powtarzają imię Buddy Amidy, odrodzą się w jego Czystej Ziemi	119	20
Uczyńcie z siebie światło, polegajcie na sobie ...	10	4

Ćwiczenia umysłu

Człowiek powinien wiedzieć, co jest dla niego najważniejsze (przypowieść).....	158	8
Bądź ostrożny na początku drogi	140	9
Nie zapomnij, czego poszukujesz (przypowieść) .	160	5
Aby osiągnąć w czymkolwiek powodzenie, należy pokonać wiele trudności (bajka).....	167	17
Wyężaj siły, nawet jeśli niepowodzenia powtarzają się (opowieść)	182	13
Nie pozwalaj, aby twój umysł uległ wzburzeniu, nawet w niesprzyjających okolicznościach (opowieść).....	131	3
Ci, którzy rozumieją Ośmioraką Szlachetną Ścieżkę i stosują się do niej, są jak idący za światłem wśród ciemności.....	42	11
Człowiek może wszędzie znaleźć dla siebie naukę (opowieść)	170	11

Indeks

	Strona	Wiersz
Ludzie są skłonni postępować zgodnie z tym, co wskazuje im umysł	128	11
Sednem nauki jest kontrolowanie własnego umysłu	10	20
Przede wszystkim kontroluj swój umysł.....	224	3
Jeśli kontrolujesz umysł	128	16
Różne stany umysłu (bajka)	124	20
Umysł nie jest „ja”-osobowym	50	12
Nie pozwalaj umysłowi, żeby rządził	10	7
Zapanuj nad swoim umysłem.....	162	16
Bądź panem swojego umysłu.....	11	5
Ciało, słowa oraz myśli są źródłem wszelkiego zła	92	8
Wzajemny stosunek umysłu i słów	132	15
Ziemskie ciało nie jest niczym więcej niż pożyczoną rzeczą (opowieść).....	151	8
Ziemskie ciało jest pełne wszelkiej nieczystości ..	138	1
Nie pożądaj niczego	10	8
Zachowaj czystość ciała, mowy i myśli	130	12
Nie popadaj w skrajności, bądź wytrwały (opowieść).....	181	19

Ludzkie cierpienie

Źródłem ludzkiego cierpienia jest przywiązanie	45	1
W jaki sposób zapobiec cierpieniom.....	12	21
Ułuda i niewiedza stanowią punkt wyjścia do Oświecenia	63	7
Jak wyzwolić się z cierpień.....	122	1

	Strona	Indeks Wiersz
Orzeźwiający Oświecenie można osiągnąć, gdy zgaśnie pałac płomień namiętności	149	20
Żądza jest źródłem ułudy	89	18
Traktuj żądzę, jak zmię ukrytą wśród kwiatów	91	3
Nie bądź przywiązany do domu, który płonie(bajka)	20	5
Namiętność jest źródłem zła	124	10
Świat jest ogarnięty pożarem	87	21
Gdy ludzie ubiegają się o sławę i zaszczyty, to tak jakby się spalali	125	26
Człowiek, który pragnie bogactwa i zaspokaja swoje żądze, doprowadzi się do upadku	126	8
Ludzie mądrzy i głupi różnią się naturą	141	14
Głupcy nie zdają sobie sprawy ze swoich błędów (bajka)	148	25
Głupcy zazdroszczą innym powodzenia, gdyż zwracają uwagę jedynie na efekty (bajka)	149	5
W jaki sposób skłonni są postępować głupcy (bajka)	155	1

Życie codzienne

Składaj ofiary i zapomnij o nich	179	24
Siedem rodzajów ofiar, składanych przez biedaków	179	7
Droga do osiągnięcia bogactwa (opowieść)	152	17
W jaki sposób można zdobyć szczęście	139	16
Bądź zawsze wdzięczny za dobro, które ci wyświadczono (opowieść)	146	1

Indeks

	Strona	Wiersz
Różne charaktery ludzi.....	94	14
Niepowodzenia prześladują tych, którzy ulegają chęci zemsty	138	7
Jak opanować uczucie urazy (opowieść)	243	21
Nie przejmuj się krytyką innych (opowieść)	129	12
Nie żyjesz po to, aby mieć kosztowne stroje, potrawy i dom.....	217	20
Żywność i ubranie nie służą wygodzie ani przyjemności.....	123	3
O czym myśleć w czasie posiłku.....	221	3
O czym myśleć, nosząc ubranie	220	4
O czym myśleć przed zaśnięciem	221	16
O czym myśleć w czasie upałów oraz chłódów.	221	8
O czym myśleć w życiu codziennym.....	219	6

Gospodarka

Należy odpowiednio wykorzystywać rzeczy (opowieść)	234	20
Niczego nie posiadamy na zawsze	234	8
Nie należy gromadzić rzeczy tylko dla swojego pożytku.....	237	5
W jaki sposób osiągnąć bogactwo (opowieść)...	153	18

Życie rodzinne

Rodzina jest miejscem, gdzie spotykają się umysły	231	21
Co przynosi rodzinie szkodę	226	5
W jaki sposób można spłacić dług wdzięczność		

	Strona	Indeks Wiersz
wobec swoich rodziców	231	15
Właściwy stosunek syna do rodziców.....	227	1
Właściwy stosunek między mężem a żoną	228	1
Męża i żonę powinna łączyć jednakowa wiara (opowieść)	235	26

Droga bezdomnych braci

Nie wystarczy przywdziać strój mnicha i powtarzać słowa sutr, aby być bezdomnym bratem	209	10
Bezdomni bracia nie są dziedzicami świątyni ani jej własności	206	1
Człowiek poządlivy nie może być prawdziwym mnichem	206	7
Jakie powinno być życie bezdomnego brata.....	208	6

Życie wspólnoty

Czym jest życie wspólnoty.....	240	18
Prawdziwy stan wspólnot na świecie.....	102	13
Trzy rodzaje organizacji	241	1
Życie prawdziwej wspólnoty	241	11
Wielkie światło, które rozjaśnia ciemności	239	8
Harmonia w stosunkach między ludźmi	242	1
Co pozwala wprowadzić harmonię w społecznej organizacji	248	11
Ideał Braterskiej Wspólnoty.....	242	7
Ideał społeczny wyznawców Buddy	251	11
Ci, którzy sprzeciwiają się porządkowi rzeczy, poniosą klęskę (bajka).....	148	1

Indeks

	Strona	Wiersz
Ci, którzy są zazdrośni i sprzecząją się z innymi, poniosą klęskę (bajka).....	148	2
Należy szanować ludzi starych (opowieść).....	140	1
Jak powinien odnosić się uczeń do swojego nauczyciela i nauczyciel do ucznia	227	15
Zasady przyjaźni.....	228	11
Jak wybrać sobie dobrych przyjaciół	230	8
Jak powinni odnosić się do siebie pan i sługa....	228	23
Stosunek do przestępców	237	16
Na co powinni zwracać uwagę ci, którzy pragną nauczać Dharmy	211	1

SŁOWNICZEK TERMINÓW SANSKRYCKICH
(W porządku alfabetycznym)

ANĀTMAN (pol. anatman; nie istnienie ego):

Jest to jedno z kluczowych pojęć buddyjskich. Wszystkie rzeczy i zjawiska na świecie nie mają żadnej substancjonalnej rzeczywistości. Przekonanie o tym w naturalny sposób wynika z twierdzenia o nietrwałości wszystkiego – to, co nietwałe nie może być substancjonalne. Anātman może być także przetłumaczony jako „nie istnienie duszy.”

ANITYA (pol. anittja; nietrwałość, przemijalność):

Również bardzo ważne pojęcie buddyjskie. Wszystkie rzeczy i zjawiska na świecie podlegają nieustannym zmianom, nie są takie same nawet przez krótką chwilę. Wszystko ulegnie unicestwieniu, każdy człowiek kiedyś umrze, a taka perspektywa jest przyczyną cierpienia. Jednak pojęcie to nie powinno być rozważane jedynie z pesymistycznego czy nihilistycznego punktu widzenia, gdyż nieustanne zmiany umożliwiają rozwój i reprodukcję.

BODHISATTVA

(pol. bodhisattwa; Ten, kto dąży do Oświecenia):

Początkowo tym pojęciem określano Gautamę Siddhārthę, zanim dostąpił Oświecenia. Jednak po tym, jak wyłonił się nurt Wielkiego Wozu, zaczęto używać tego pojęcia w szerokim znaczeniu jako każdego, kto przyjął ślubowania mahajany. Potem słowo to oznaczało ideał osoby praktykującej, która sama dąży do Oświecenia i jednocześnie stara się za wszelką cenę prowadzić innych do tego samego celu. Jeszcze inny odcień znaczeniowy ma pojęcie bodhisattwy jako istoty nadnaturalnej, która, wspierając Buddę, kieruje się najwyższą mądrością i wielkim miłosierdziem. Takie istoty pojawiają się w świecie ludzi, aby ratować cierpiących dzięki odpowiednim sposobom. Do najbardziej znanych bodhisattwów o nadnaturalnych mocach należy Avalokiteśvara (jap. *Kannon*), Kṣitigarbha (jap. *Jizō*) oraz Mañjuśrī (jap. *Monju*).

BUDDHA (Istota Oświecona, Oświecony):

Początkowo przydomek Gautamy Siddhārthy, założyciela buddyzmu, który w wieku 35 lat doszedł do Oświecenia około 2500 lat temu w Indiach. Ostatecznym celem każdego wyznawcy buddyzmu niezależnie od tego, do jakiej szkoły należy, jest właśnie dostąpienie stanu Buddy. Liczne nurty i szkoły w buddyzmie powstały z powodu uznania różnych rodzajów praktyki prowadzącej do Oświecenia. W buddyzmie Wielkiego Wozu szczególnie kultem otaczane są postaci następujących Buddów, uważanych także za wielkich nauczycieli: Amitābha (jap. *Amida*), Mahāvairocana (jap. *Dainichi*), Bhaiṣajyaguru (jap. *Yakushi*). W Japonii słowem Hotoke, oznaczającym Buddę, określa się także zmarłych ze względu na wpływ wierzeń szkoły Czystej Ziemi (jap. *jōdo shū*), według których osoba zmarła, po odrodzeniu się w Czystej Ziemi Buddy Amidy, dostępuje Oświecenia i staje się Buddą.

DHARMA (prawdziwa nauka):

Pouczenia Istoty Oświeconej, czyli Buddy. Można wyróżnić ich trzy rodzaje: spisana nauka Buddy, czyli sutry (sansk. *Sūtra*), przykazania i dyscyplina klasztorna (sansk. *Vinaya*) oraz komentarze i spisane dyskusje na temat sutr, przykazań czy dyscypliny klasztornej autorstwa buddyjskich myślicieli z późniejszych okresów (sansk. *Abhidharma*). Wszystkie te trzy rodzaje stanowią “Trzy Kosze” (sansk. *Tripiṭaka*) lub Trzy skarbce (jap. *Sanzō*). Dharma jest jednym z Trzech Skarbów buddyzmu.

KARMAN (uczynek):

Pierwotne znaczenie tego słowa to “czyn”, jednak w związku z prawem przyczyny i skutku karman został uznany za pewien potencjał, będący rezultatem czynów z przeszłości. Każdy czyn niesie ze sobą dobro lub zło, cierpienie lub przyjemność, mając wpływ na to, co stanie się z człowiekiem w przyszłości. W tym sensie karma jest niejako przeznaczeniem, ale spowodowanym przez własne czyny człowieka. Jeśli człowiek spełnia dobre uczynki, dobry potencjał akumuluje się i sprawia, że w przyszłości pojawia się nagroda za nie. Są trzy rodzaje karmana: uczynki ciała, mowy (słowa, mające sprawczą moc) i myśli (intencje, mające sprawczą moc).

MAHĀYĀNA (pol. mahajna; Wielki Wóz):

W historii buddyzmu pojawiły się dwa główne nurty interpretacji nauk Buddy: Theravāda (lub hīnayāna), czyli Mały Wóz, oraz mahāyāna, czyli Wielki Wóz. Buddyzm Wielkiego Wozu rozprzestrzenił się m.in. w Tybecie, Chinach, Korei i Japonii, a Małego Wozu – m.in. w Birmie, na Sri Lance i w Tajlandii. Symbolika Wielkiego Wozu jest taka, że mogą do niego wsiąść wszystkie istoty cierpiące w świecie narodzin i śmierci, aby dotrzeć do celu, jakim jest Oświecenie.

NIRVĀṆA (pol. nirwana; doskonale zgaśnięcie):

Dosłownie słowo to oznacza „zgaśnięcie.” Jest to stan, w którym dzięki praktyce i medytacji najwyższej mądrości, wygaszone zostają wszystkie ludzkie żądze a skalania zostają usunięte. Ci, którzy osiągną taki stan, nazywani są Buddami. Według jednej z interpretacji pojęcie nirwany jest tożsame z Oświeceniem, którego Gautama Siddhārtha dostąpił w wieku 35 lat. Według innej, obecnie częściej uznawanej, Budda wstąpił w nirwanę dopiero po śmierci, ponieważ nie mógł się pozbyć wszystkich skaz, dopóki jego fizyczne ciało było żywe.

PĀLI (język pali):

Język, w którym spisano kanon buddyjski szkoły Therawadinów (sankr. *Theravāda*). Uważa się, że właśnie w pali spisano najstarsze sutry buddyjskie. Pali jest dialektem sanskrytu, dlatego nie ma między nimi bardzo dużych różnic, np. Nauka Buddy to *Dharma* w sanskrycie a *Dhamma* w pali, ‘doskonale zgaśnięcie’ to *nirvāṇa* w sanskrycie, a *nibbāna* w pali.

PĀRAMITĀ (pol. paramita; dotarcie na drugi brzeg):

Dotarcie na drugi brzeg oznacza, że opuszczamy ląd świata ułudy i dopływamy do brzegu Oświecenia, który jest Krainą Buddy, co jest możliwe dzięki praktyce buddyjskiej. W tym sensie używa się określenia „sześciu paramit” (jap. *ropparamitsu*) jako następujących sześciu rodzajów praktyki, która umożliwia Oświecenie: dobroczynność, moralność, cierpliwość, determinacja, koncentracja w trakcie medytacji oraz najwyższa mądrość. W Japonii wiosną i na jesieni odbywają się ceremonie ku czci zmarłych zwane *higan* (dosłownie „drugi brzeg”), które nawiązują do pierwotnego pojęcia paramitā.

PRAJÑĀ (pol. pradźnia; najwyższa mądrość):

Jedna z „sześciu paramit.” Zdolność umysłu do postrzegania rzeczywistości takiej, jaką jest ona naprawdę, oraz do odróżniania dobra od zła. Ten, kto zdobył najwyższą mądrość, nazywany jest Buddą. Należy odróżnić pradźnię, która jest najsztubniejszą mądrością Oświecenia, od zwykłej ludzkiej inteligencji.

SAṄGHA (pol. Saṅgha; wspólnota buddyjska):

Wspólnota składająca się z mnichów, mniszek oraz świeckich wyznawców obu płci. Pierwotnie była to wspólnota jedynie mnichów i mniszek. Kiedy umocnił się buddyzm Wielkiego Wozu, za członka wspólnoty uznano każdego, kto pragnął dostąpić oświecenia, przyjmując ślubowania bodhisattwy. Jeden z Trzech Skarbów buddyzmu.

SANSKRIT:

Klasyczny język literacki w starożytnych Indiach, należący do grupy języków indoeuropejskich. Wyróżnia się dwie jego formy: wedyjski oraz klasyczny sanskryt. Sutry i komentarze Wielkiego Wozu zapisane są stylem zwanym buddyjskim sanskrytem hybrydowym.

SAMŚĀRA

(pol. samsara; świat, w którym odbywa się reinkarnacja):

Według doktryny buddyjskiej wszystkie istoty, zgodnie z odpłatą za swoje czyny, która może być nagrodą lub karą, odradzają się w sześciu sferach samsary: piekiel, głodnych duchów, zwierząt, walczących demonów, ludzi, niebian. Tylko istota Oświecona może wyzwolić się z koła narodzin i śmierci. Ci, którzy nie podlegają już reinkarnacji, nazywani są Buddami.

ŚŪNYATĀ (pol. siunjata; pustka, niesubstancjonalność):

Jest to jedno z kluczowych pojęć buddyzmu, które podkreśla, że wszystko jest nietrwałe, a więc nie jest substancjonalne. Nie ma niczego, co nie byłoby uwarunkowane i nie podlegałoby prawu przyczyny i skutku, dlatego człowiek nie ma ego, rozumianego jako nieśmiertelna dusza. Z drugiej strony buddyzm naucza, że trzeba przekroczyć dualizm przeciwnieństw, a więc nie można przywiązywać się nie tylko to przekonania, że wszystko jest substancjonalne, ale także do przekonania, że wszystko nie jest substancjonalne. Wszystko, co istnieje, jest wzajemnie uwarunkowane, a więc jest względne, dlatego nie można absolutyzować żadnego stanu ani przywiązywać się do niego.

SŪTRA (pol. sutry; pisma buddyjskie):

Są to spisane nauki Buddy. Słowo sūtra dosłownie oznacza sznur, co może się kojarzyć z głównym przesłaniem, wspólnym dla bardzo wielu różnych tekstów religijnych czy naukowych. Jeden z „Trzech Koszy” (sansk. *Tripitaka*).

THERAVĀDA

(pol. szkoła Therawadinów: “Zwolennicy Starszych”):

Nurt buddyzmu popularny w Azji Południowej. “Thera” oznacza “osobę starszą”. Szkołę „Starszych” stanowiła grupę konserwatywnych mnichów, którzy przywiązywali bardzo dużą wagę do przykazań i dyscypliny klasztornej, w porównaniu z grupą bardziej liberalnych i postępowych mnichów. (Poglądy tych liberalnych mnichów stały się zaczątkiem buddyzmu Wielkiego Wozu, czyli tzw. północnego buddyzmu.) Spory we wspólnocie mnichów zaczęły się stosunkowo wcześniej, kilka wieków po śmierci Buddy, kiedy to jeden z postępowych mnichów, Mahādeva, domagał się bardziej liberalnej interpretacji pięciu kategorii przykazań buddyjskich. To spowodowało rozłam na szkołę Therawadinów (sansk. *Theravāda*) oraz szkołę Mahasanghików (sansk. *Mahāsāṅghika*), z której później wyłonił się nurt Wielkiego Wozu.

TRIPITĀKA (pol. tripitaka; „Trzy kosze”):

Trzy rodzaje nauk buddyjskich (Dharma), w języku japońskim zwane *Sanzō*, czyli Trzy Skarbce. Należą do nich: sutry, w których spisano słowa Buddy, przykazania i wskazówki dotyczące dyscypliny klasztornej (sansk. *Vinaya*) oraz komentarze na temat sutr i przykazań (sansk. *Abhidharma*). Później do kanonu pism buddyjskich włączone zostały także traktaty autorstwa słynnych mnichów chińskich i japońskich. (zob. DHARMA).

STOWARZYSZENIE PROMOWANIA BUDDYZMU I ROZPOWSZECHNIANIE

„NAUKI BUDDY”

Omawiając działalność Stowarzyszenia Promowania Buddyzmu, należy zacząć od przedstawienia sylwetki p. Ehana’a Numaty, założyciela Korporacji Mitutoyo.

W 1934 roku założył on firmę produkującą precyzyjne instrumenty pomiarowe. Był jednak głęboko przekonany, że sukces w biznesie zależy od zachowania harmonii między Niebem, Ziemią i człowiekiem, a doskonałość ludzkiego umysłu może być osiągnięta jedynie poprzez zrównoważone połączenie mądrości, współczucia i odwagi. Zgodnie z takimi przekonaniem tworzył coraz bardziej precyzyjne instrumenty pomiarowe oraz doskonalił swój umysł.

Wierzył także, że pokój na świecie może zapanować tylko wtedy, gdy umysły ludzi staną się doskonałe pod wpływem nauki Buddy. Od początku istnienia firmy poświęcił się nie tylko jej zarządzaniu, ale także rozpowszechniał nauki Buddy oraz jego wizerunki. W kręgu zainteresowań p. Ehana Numaty znalazła się także muzyka buddyjska, którą propagował, zwłaszcza w uwspółcześnionej wersji.

W grudniu 1965 roku z własnych zasobów finansowych założył fundację mającą na celu głoszenie nauk Buddy i tak właśnie powstało Stowarzyszenie Promowania Buddyzmu, jako organizacja użyteczności publicznej.

Co można zrobić, żeby nauka buddyjska dotarła do wszystkich zakątków świata i każdy człowiek mógł z niej wyciągnąć jak najwięcej korzyści, radując się Światłem Mądrości i Miłosierdzia Buddy? Rozwiązanie tego problemu jest właśnie zadaniem Stowarzyszenia Promowania Buddyzmu, zgodnie z wolą jego założyciela.

Krótko mówiąc, każdy możliwy sposób propagowania nauki Buddy jest ważny dla tego stowarzyszenia, którego sercem i duszą jest działalność misyjna.

Pomysł wydania książki pt. *Nauka Buddy* pojawił się na skutek uświadomienia sobie przez członków stowarzyszenia, że w Japonii wieku nie powstał właściwie żaden zbiór pouczeń buddyjskich, który można by uznać za japońską interpretację tej religii, chociaż Japończycy zazwyczaj dumni są z kulturowej spuścizny buddyzmu swoim kraju.

Książka ta ma być duchową strawą dla wszystkich i każdego z osobna. Zamierzeniem wydawców było to, aby można ją było trzymać na swoim biurku lub nosić przy sobie i czytać w dowolnym momencie i w ten sposób zetknąć się z niezwykłą osobowością Buddy Siakjamuniego, tak, jakby był on zawsze obecny.

Niniejsze wydanie Nauki Buddy, chociaż zapewne wiele brakuje mu do doskonałości, jest rezultatem wysiłków wielu ludzi. Ludzie ci, odpowiadając na potrzeby swojej epoki, poświęcili bardzo dużo czasu, starając się skompilować takie wprowadzenie do doktryny buddyjskiej, które, będąc wiarygodne i ortodoksyjne, napisane byłoby przystępnym językiem.

Pragnieniem wszystkich członków Stowarzyszenia Propagowania Buddyizmu jest to, aby jak najszybciej Nauka Buddy znalazła się w jak największej liczbie domostw i aby wszyscy mogli radować się, skąpani Światłem Prawdy objawionej przez Wielkiego Nauczyciela.

Komentarze czytelników są mile widziane. Bardzo prosimy o kontakt ze Stowarzyszeniem Propagowania Buddyizmu.